

א. מסגולת המקום :

ובמקום זה התפללו אבותינו אברהם יצחק ויעקב, ותקנו שם התפילות, שחרית מנחה וערבית. ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה ויפגע במקום וכו', כי מטא (יעקב) לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי כד יהיב דעתי' למיהדר קפצה לו ארעא כו' ויפגע במקום (באותו מקום) כד צלי כו' (חולין צ"א: וראה ברכות כ"ו:).

ויירא ויאמר מה גורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלוקים וזה שעד השמים (בראשית י"ז). א"ר פנחס ביהמ"ק שלמטה מכוון לביהמ"ק שלמעלה "מכון לשבתך" מכוון כנגד שבתך זה בית המקדש של מעלה (ירושלמי ברכות פ"ד ה' ומו"ר שה"ש פ"ד). וכ"נ מפסחים (שם נ"ד). במ"ש כסא הכבוד וביהמ"ק כו' דכתיב כסא כבוד כו' מקום מקדשנו.

ומשום שזהו שער השמים — כל התפילות מכוונות לשם: ה' עומד (בתפילה) בחו"ל מכוון את לבו נגד אר"י שנא' כו', עומד באר"י מכוון את לבו כנגד ירושלם שנא' כו' עומד בירושלם מכוון לבו נגד ביהמ"ק שנא' כו', עומד בביהמ"ק מכוון לבו כנגד קדשי הקדשים שנא' כו', ה' עומד בבית קה"ק מכוון את לבו לבית הכפורת כו', נמצאו כל ישראל מכוונים את לבם למקום אחד כו', בנוי לתלפיות תל שכל פיות פונים בו, (ברכות ל'). וירושלמי פ"ד ה' ורמב"ם תפילה פ"ה וטוש"ע צ"ד), "הוא ההיכל לפני" (מלכים א' ו') היכל שכל הפנים פונים לו (ירושלמי שם).

ב. אפשרות בנין ביכ"נ לתפילה בהה"ב בזה"ז:

כבר אמרנו לעיל (פ"א) שבנין הבית על מכונו בהעזרות וכו' אין ביכלתו לבנותו כיום. כי לוא אפילו הי' הה"ב לגמרי ברשות ישראל, אין באפשרותנו לגשת לבניני העזרות מסיבות דלהלן: האחת מאין לנו ידיעה ברורה בגבולי העזרות והאולם וההיכל וכו' (מרחק העזרה מחומת הה"ב וכדברינו שם). שנית מהקושי ואי היכולת למצוא אנשים טהורים מטומאת מת אשר יבנו את היכל ה' ואע"ג שאמרו ז"ל הכל נכנסין להיכל לבנות ולתקן ולהוציא את הטומאה, ומצוה בכהנים אם אין שם כהנים נכנסין ליום אם אין ליום נכנסים ישראלים אם אין טהורים יכנסו טמאים כו' (רמב"ם בה"ב ספ"ז מתוספתא דכלים ומסוף עירובין) — כ"ז כשהי' אפשרות להשתמש בבנין המקדש העזרות וההיכל וכו', אבל אם אין אפשרות להשתמש בהעזרות וההיכל בזה"ז מחסרון אנשים טהורים והכלים המוכשרים ועוד, תו אין רשאים טמאים להכנס במקום העזרה.

וזולת לבנין מזבח והקרבת קרבנות הצבור יש אפשרות לגשת להקמתו וככל אשר הרחבנו הדבור עא"ז (שם בפ"א ובפרקים שאחריו).

אלא שאפשר לדבר רק על בנין בתי תפילה בהר הבית, היינו מן חומת הה"ב ולפנים עד החיל (כדברינו שם סעי' ג' אות ד' ולעיל בח"ד פי"ד סעי' א' ולהלן סעי' ג').

ולכשיהי' לנו הרשות והיכולת לבנות בית תפילה אשר כזה בהה"ב בטרם הופעת בן-דוד — יש לנו מקום נרחב לבניני תפילה: בדרום שיעור 250 אמה (ולחש"ג 265 אמה) באורך מזרח-מערב 500 אמה.

בצפון 115 אמה (ולחש"ג 100) באורך מזרח-מערב 500 אמה, (ואחרי שנפרץ חלק ממבצר אנטוניה ונספח לצפון הר הבית ינתן 115 האמה להלן מן 250 אמה מחומת הצפון, באשר כיום יש מדרום לצפון 750 אמה ז"א יתרון של 250 אמה שהם ממבצר אנטוניה).

במזרח (עד החיל) 68 אמה (ולחש"ג 105) על 500 דרום-צפון.

במערב 100 אמה (ולחש"ג 63) על 500 צפון-דרום.

גם בזמן שביהמ"ק הי' קיים היו בתי תפילה לקהל הצבור הישראלי בהה"ב, ביחוד בדרום (ששם היו כמה לשכות שונות כדלעיל ח"ד פי"ד א'), בתוך עזרת ישראל לא נכנסו ישראלים אלא לצורך קרבן והדומה ולעזרת הכהנים לא נכנסו אלא לסמיכה ולשחיטה ולתנופה (כלים פ"א ח') מכ"ש הלאה למזבח ולאולם וכו'. וכן מוכח בכ"ד שהיו בתי תפילה בהה"ב: במשנה דסוכה (מ"ב:); יו"ט הראשון של חג שחל בשבת מוליכין את לולביהן (ערב שבת) להה"ב כו', ובמשנה הקודמת (מ"א:); תני מוליכין לולביהן לביהכ"נ, ואמרו שם (מ"ג:). כאן בזמן שאין ביהמ"ק

קיים מוליכין לביהכ"נ שבעיר וכאן כשביהמ"ק קיים מוליכין לביהכ"נ של הר הבית, ושם להלן (מ"ד.) כאן במקדש (בירושלם) וכאן בגבולין.
ומקריבי הקרבנות התפללו בביהכ"נ שבהה"ב תפילת השחר אחר קרבן תמיד של שחר ותפילת מוסף אחר קרבן מוסף (ראה סוכה ג"ג:). וכאשר הארכנו בזה (גם) לעיל בח"ג פ"ט סעי' ג'.

ג. חדר לשמש ולשומר בהה"ב בזה"ז :

בברייתא דיומא (י.) ת"ר כל הלשכות שהיו במקדש לא הי' להן מזוזה חוץ מלשכת פרהדרין שהי' בה בית דירה לכה"ג. אמר ר' יהודא והלא כמה לשכות היו במקדש שהי' להן בית דירה ולא הי' להן מזוזה אלא לשכת פרהדרין גזירה היתה כו'. הרי מפורש שכמה לשכות היו לבית דירה, והמדובר ביחוד מלשכות הה"ב כנאמר בברייתא דלהלן (שם י"א:) "יכול שאני מרבה אף הר הבית הלשכות כו'". וכ"ה לשון הרמב"ם (מזוזה פ"ו ו) הר הבית הלשכות והעזרות ובתי כנסיות ובמ"ד שאין בהן בית דירה פטורין (ממזוזה) לפי שהן קודש עכ"ל. ויש כאן מקום גדול לעיון: קודם כל עלינו להבין דעת רבנן (הת"ק) מה ההפרש בין שאר הלשכות לבין לשכת פרהדרין. הנה שם (י"א:) אמרו בברייתא "יכול שאני מרבה אף הה"ב והלשכות והעזרות (שהיו חייבין במזוזה) ת"ל בית מה בית שהוא חול אף כל שהוא חול יצאו אלו שהן קודש. ומוזו נראה שאף שהוא לבית דירה, דשם מפורש דברו מבית דירה כלשון הברייתא וכמבואר מכל הסוגיא שם, ומ"מ פטור הבית דירה משום שהוא קודש, ואמאי חייבת לשכת פרהדרין במזוזה? אמנם לעיל שם (י.) מסיק רבא בטעמא דרבנן דס"ל דירה בע"כ שמה דירה ור"י סבר דירה בע"כ לא שמה דירה, ומדרבנן הוא דתקון לה ללשכת פרהדרין (חיוב מזוזה) שלא יאמרו כה"ג חבוש בבית האסורים, לפי"ז אנו מבינים טעמא דר"י דכל הלשכות פטורין משום דדירה בע"כ לאו שמה דירה ולשכת פרהדרין חייבו רבנן משום גזירה שלא יאמרו כו', אבל רבנן דס"ל שלשכת פרהדרין חייבת במזוזה לא משום גזירה אלא מדאורייתא, וכמש"ש תוס' (שם לעיל י'. ד"ה וכי תימא) ואם לשכת פרהדרין אף שהיא דירה בעל כרחא חייבת במזוזה מדאורייתא ק"ו שאר לשכות שהיו לבית דירה שיהיו חייבין במזוזה ומה טעמא לא הי' מזוזה לשאר הלשכות, וממנ"פ אם אמרי' מה בית של חול ולא אלו שהם קודש (כלשון הברייתא י"א:) הה"נ לשכת פרהדרין תהא פטורה משום שהיא קודש, ואם מחייבין אותה משום שעכ"פ היא בית דירה (ודירה בע"כ ג"כ שמה דירה לדידהו) — תו הה"נ או מכ"ש שאר לשכות שהיו להן בית דירה שחייבין?

שבתי ואמרתי שכנראה פטור "דירת קודש" איננו מטעם הקדושה אלא

ברם אפילו בשיטת ר"י יש להתקשות לדעתו שדירת בע"כ לאו שמה דירה דחייב מוזה בלשכת פרהדרין משום גזירה שלא יאמרו כו' — אכתי יש להתקשות התינח לשכת פרהדרין שהיתה דירת בע"כ או גם לשכת הכהן השורף את הפרה שהיתה בהה"ב דירת בע"כ, אבל הלא היו כמה לשכות בהה"ב, כדברינו לעיל, לשומרים ומשגיחים, והכי כולם היו דירה בע"כ? ודאי הי' דירה לזמן שלא בע"כ, ומאי טעמא אמרו כל הלשכות בכללן (של הה"ב) לא הי' להן מוזה. ועולה על דעתי לומר כי ר' יהודא לא בא לחלוק על הת"ק בנוגע לכל שאר הלשכות, אלא רק בנוגע ללשכת פרהדרין שאליבא דת"ק חייב לשכת פרהדרין מדאורייתא ולדעתו דעת ר"י חייבו דרבנן משום הגזירה. ובזה ניחא מה שבברייתא דלהלן ("א:"): "מה בית חול אף כל שהוא חול יצאו אלו שהן קדש" לא מצינו

שחולק שם ר"י. ובזו גם מיושבת קושית הגאון הרש"ש שהקשה (שם ד"ה ולשכה) מדוע לא קאמר ר"י טעם דקדש הם, לפענ"ד גם הוא ס"ל הפטור דלשכות משום דקדש הם ורק על חיוב לשכת פרהדרין אומר שהוא מדרבנן אע"ג דלדעתו דירה בע"כ לאו שמה דירה ובנוגע לשאר לשכות מודה שהפטור שלהן משום דקדש הם, (אפילו דירה לאו בע"כ), ויעי' מ"ש תו"י ויש להאריך גם בזה.

בכל אופן יוצא מכאן שהיו לשכות ודירות בהה"ב, וכפי מה שהביאנו לעיל (פ"א) אין בהה"ב הכלל הכל בכתב, דיש רשות להצבור לבנות שם בית כנסת לתפילה וחדרים לשמירה (שדעת רבנן הדירה היא רק כזכות פונדקאי).

ד. מסגולת התפילה שם :

שלמה המלך ע"ה אחרי גמרו ביהמ"ק ונתגלה כבוד השכינה על הבית וערך את תפלתו הגדולה „להיות עיניך פתוחות אל הבית הזה לילה ויום אל המקום הזה כו' לשמוע אל התפלה כו' ושמעת אל תפלת עבדך ועמך ישראל אשר יתפללו אל המקום הזה כו' וכו' (מלכים א' ח') — התכוון על כל מקום המקדש, היינו גם בתי התפילה שבהר הבית, ששם היו באים כל עם ישראל להתפלל ושם יכלו להכנס כל אלה שהיו טהורים מטומאה היוצאת מגוף (ואם לא — טובל במקוה ודיו).

והראי' עוד שהרי התפלל ואמר „גם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל כו' ובא להתפלל אל הבית הזה אתה תשמע השמים ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי כו' (שם מ"א ח'), והנכרי הלא לא הורשה להכנס לפניו מן החיל, כדתנן (כלים שם פ"א ח') החיל מקודש ממנו (מן הה"ב) שאין נכרים וטמאי מתים נכנסים לשם. ואע"ג שזוהי רק מדרבנן, מסתבר שהגזירה היתה בזמן דוד ושלמה, מכ"ש לעזרת ישראל ולפנים שלא נכנס. הרי שהמקום כולו הוא המקום המכוון והמיועד לתפילה.

וכן כתיב (ישעי' נ"ו) ובני הנכר כו' והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים.

ולא עוד אלא שתפלת הנכרי (בקש שלמה המלך ע"ה) תתקבל שם בכל אופן „ועשית ככל אשר יקרא אליך" ואילו לישראל ביקש „ונתת לאיש ככל דרכו אשר תדע את לבבו" (דה"י ב' ו'), משום שבנ"י הם במערכה עליונה עומדים תחת הקפדה והשגחה מיוחדת גם בן ישראל אפילו שלא נתמלאה משאלתי נשאר מאמין בהשגחה ואינו קורא תגר, (ראה ברש"י ר"ה ד'. ד"ה כאן בישראל ובב"ב ב' : ד"ה כאן בישראל).

ואמר ר' יהושע בן לוי אילו היו אומות העולם יודעים מה הי' המקדש יפה להם — קסטרויות (מבצרים) היו מקיפין אותו כדי לשמר, דהי' יפה להם

יותר מלישראל שכן שלמה סידר תפלה «וגם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל ועשית ככל אשר יקרא אליך» ואצל ישראל כתיב «ונתת לאיש ככל דרכיו כו' אם ראוי לו כו' (מ"ר במדבר א').

וכבר הביאנו לעיל (פ"ח ג') שבין כל מיני הקרבנות שהקריבו במקדש הקריבו בימי חג הסוכות שבעים פרים לשלום אומות העולם. ואחר חורבן המקדש נתרבו מלחמות ביותר, עמים בעמים מתגוששים באין מנוח ואין «אומות העולם יושבות בשלוה». הציביליזציה הפכה לפולחן אנוכיות וכל החכמה והמדע היו לרועץ, כל תוספת מדע מוסיפה אמצעות להרס ולחורבן האנושיות.

ותקוננו לשיבת ישראל אל נחלתו ובשלומו יהי' שלום לעולם. ויקוים וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה. והי' באחרית הימים נכון יהי' הר בית ה' כו' והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' כו' וירנו מדרכיו ונלכה בארחותיו כו'.